

סי' רמ"ד דיש להחמיר לכל אדם שלא יכנוס לבית כשכונה באיסור וכמ"ש הט"ז שם באריכות. וכתב רמ"א שם מיהו אם התנה ישראל עם נכרי שלא לעשות לו מלאכה בשבת והנכרי עשה לו בע"כ למהר להשלים מלאכתו אין לחוש. והקשה שם במ"א ס"ק י"ב שני קושיות. ואין מתרץ אלא קושיא שניה. וצ"ל דתנאי לא מהני אלא להאי מלתא כיון דגלי דעתיה שלא לעשות מלאכה בשבת אז לא עשה הנכרי לטובת ישראל כ"א למהר מלאכתו. והא דנרשם בש"ע מרדכי ורבי' ירוחם זה אינו:

סימן ט

[ג] ולאחרים בטובה. אע"ג דאין הלכה כר"מ. מ"מ יליף מיניה סברא זו:

סימן י

[ס] לעשותה לאחר המועד. ואם אח"כ עושה במועד פסק רמ"א בסי' תקמ"ג דשרי מאחר שהתנה ע"ש:

סימן יג

[ע] אמר רב יוסף הלכה כרבי יוסי. ואין להקשות ל"ל למימר הלכתא הא בלאו הכי ק"ל ר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי וי"ל דלעיל סוף פ"ק דף י"א מוקמינן הך מתני' דסוטה עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים כו' מכאן ואילך לא כרבי יהודה ונגד ר"י בן זכאי לא גמירי דהלכתא כר' יוסי מ"ה צריך רב יוסף לפסוק הלכתא כר' יוסי:

סימן יד

[פ] דאמר שמואל זופתין כוזתא כו' ורב דימי אמר זופתין חביתא. וז"ל הטור סי' תקל"ח וא"א ז"ל כתב סתם להתיר ולא חילק. ופי' הב"י מדלא הכריע אלמא דמספקא ליה והלכה במילי דסופרים לקולא. וכן מוכח סימן מ"ג ומותר לקשור חביות ולזופתן ולא חילק בין גדולים לקטנים והקשה בס' מ"א הא בפ"ק דביצה סי' מ"א כתב רבינו ואין לומר בשל סופרים הלך אחר המיקל דמר מיקל בחד צד ומר מיקל בחד צד והניח בצ"ע. ונראה לתרץ דהתם כוונת רבינו כיון דרב הונא ורב חסדא פליגי. ורב הונא ורב חסדא הלכה כרב הונא רביה דרב חסדא אך דלא ידעינן איזהו מימרא דרב הונא או איזהו דרב חסדא וכל חד מחמיר בחד צד ומשום דלא ידעינן היאך ס"ל לרב הונא פסקינן לחומרא. משא"כ בשמעתין:

סימן טז

[צ] טוחנין קמח. עיין לעיל פ"ק סי' כ"ח מ"ש שם:

סימן יז

[ג] ילפין ממקלקלתא ולא ילפין ממתקנתא. כלומר בני אדם קרובים ללמוד מן דברים המקולקלים יותר מן הדברים המתוקנים ולכן יש לו לאדם ליזהר במעשיו מאד:

[ב] ופשיט לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו. דגברא קנסו רבנן ולא ממונא. מהאי טעמא אפילו כוון מלאכתו בדבר שאינו אבוד נמי לא קנסו בנו אחריו אפילו למ"ד מלאכת חו"מ דאורייתא. דלא כנמוקי יוסף ועי' סי' תקל"ח מ"ש מ"א וט"ז בזה:
[ש] בדוכתיה. בגיטין דף מ"ד ע"א ובבכורות דף ל"ד ע"ב:

סימן יח

[ת] מדירה כעורה לדירה כעורה. משמע הא מדירה כעורה לדירה נאה שרי. אבל בגי' ירושלמי איתא להדיא ולא מדירה כעורה לדירה נאה ואין צריך לומר וכו' וכו"כ ב"י:
[א] והא דקאמר בגמרא. עיין בחדושי ריטב"א: הדרן עלך מי שהפך

במועד אפי' בשכר. פי' כיון שעשו שלא בפסק ולא חיישינן שיהא מרגילין לעתיד לבוא ויהא נראה כעוסקים במלאכתו מדעת, ונראה שאם רגילין בכך אסור.

אמר רב יוסף הלכתא כרבי. ושמעין מינה דפליג על ת"ק דאלו ת"ק קתני ואם באו מאליהן מותר לגמרי ואפי' לתת להם שכר לאחר שבת או לאחר יום טוב, משום הכי איצטריך לפסוק כרבי דהלכתא מכלל דפליגי.

מאן תנא שינוי בדבר האבד. פי' מאן דתנא דבעי' ביה שינוי דלא כר' יוסי.

ואמר רב יוסף הלכה כר' יוסי. וזה תימה גדול דהא בריש מכילתין משמע דמשום דבר האבד לא שרינן טירחא רבה ואלו הכא קי"ל כר' יוסי לימא דתיהוי כוליה פירקין קמא דלא כהלכתא, וי"ל דהתם הוא במחובר שלא הגיע לכתפים ומי יימר דאתי כדי שנטרח בו הרבה, אבל בתלוש שהוא ברשותו אי נמי לקצור או לבצור כגדור דמי ופסידתו בריא ממש הילכך מותר, תדע דאמרינן לקמן דאיכא תנא דמפליג בין תלוש למחובר, ואע"ג דיחידאה הוא ולית הלכתא כותיה במחובר העומד לגדור, מ"מ הלכה כמותו במחובר שלא הגיע לכתפים שאף חכמים מודים לו.

מהו למישעי חביתא. פי' לטוח אותה מבפנים בכפר כדי שלא יתקלקל בה היין, וקא מיבעיא ליה אם הוא מותר לטוח אותה בלא שינוי דאלו בשינוי פשיטא ליה, והיינו דאהדר ליה סיני אמר הלכה כר' יוסי.

הלכות מועד כהלכות כותיים. פי' דאמרי' בכותיים שבמצוה דאחזוק בה אחזוק ודלא אחזוק לא אחזוק, ושיילינן למאי הלכתא אמר רב לפי שהן עקרות, פי' שאין להם תולדות ואין למדות היתר זו מזו מסברא, כי הא דאמרינן זופתין כזותא וכו' ואלו מסברא לא היה נראה לחלק ביניהם כיון דאיכא דבר האבד, והיינו שקראום הלכות כותיים שאע"פ שראינו אותם זריזים במצוה אחת לא נסמך עליהם במצוה אחרת מן הסתם.

מר חייש לטירחא. פי' שנראה לו כי טרחו מרובה ופסידו מועט, דאילו בהפסד מרובה לא חייש לטירחא כדאיתא במתני' בהדיא, ומר חייש לפסידא פי' דכיון דפסידא מרובה לא חייש לטירחא.

ולענין פסק ראינו להרמב"ם ז"ל (פ"ח מיו"ט ה"ד) שפסק כשתיהן ולא ידענו מנין לו, ונראה שהתיר חביתא מההיא דרב נחמן דלעיל ולא חייש לטירחא, והתיר כזותא ולא חייש להפסד דהוי מועט מההיא דרבא דלעיל (י' ב') דשרי בפרקמטיא כל שהוא כי הוא דבר האבד ונכון הוא, ור"ח ז"ל פסק כרב דימי דמסייע ליה רב נחמן כדאמרן.

רמב"ם הלכות יום טוב פרק ז

3

הלכה א

חולו של מועד אף על פי שלא נאמר בו שבתון הואיל ונקרא +ויקרא כג, ל"ז+ x מקרא קדש והרי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשיית מלאכה כדי שלא יהיה כשאר ימי החול שאין בהן קדושה כלל, והעושה בו מלאכה האסורה מכין אותו מכת מרדות מפני שאיסורו ב מדברי סופרים, ולא כל מלאכת עבודה אסורה בו כיום טוב שסוף הענין בדברים שנאסרו בו כדי שלא יהיה כיום חול לכל דבר, לפיכך יש מלאכות אסורות בו ויש מלאכות מותרות בו.

הלכה ב

ואלו הן: כל מלאכה שאם לא יעשה אותה במועד יהיה שם הפסד הרבה עושין אותה, ובלבד שלא יהיה בה טורח הרבה, כיצד משקין בית השלהין במועד אבל לא בית המשקה, שאם לא ישקה בית השלהין והיא הארץ הצמאה יפסדו כל האילנות שבה, וכשהוא משקה אותה לא ידלה וישקה מן הבריכה או ממי הגשמים מפני שהוא טורח גדול, אבל משקה הוא מן המעין בין שהיה בין שיצא כתחלה ממשיכו ומשקה בו וכן כל כיוצא בזה.

הלכה ג

הופך אדם את זיתיו במועד וטוחן אותן ודורך אותן וממלא החביות וגף אותן כדרך שהוא עושה בחול, כל שיש בו הפסד אם לא נעשה עושהו כדרכו ואינו צריך שינוי, וכן מכניס אדם פירותיו מפני הגנבים ובלבד שיכניסם בצנעה ושולה פשתו מן המשרה בשביל שלא תאבד, ג וכן כרם שהגיע זמנו להבצר במועד בוצרין אותו. +/השגת הראב"ד/ הופך אדם את זיתיו במועד. א"א אני לא מצאתי אלא [זיתיו הפוכין וכדו' לגוף (מו"ק יא) שהן דבר האבד אבל להפוך בתחלה לטחון לא, ותני ר' חייא] זיתיו הפוכין ושנויין אבל בהפוך אחד לא שאינן מתעפשות כל כך והכי איתא בירושלמי (מו"ק פ"ב ה"א). +

הלכה ד

ואסור לאדם שיתכוין ויאחר מלאכות אלו וכיוצא בהן ויניחם כדי לעשותן במועד מפני שהוא פנוי, וכל המכוין מלאכתו והניחה למועד ועשאה במועד בית דין מאבדין אותה ומפקירין אותה לכל, ואם כיון מלאכתו ומת ד אין קונסין בנו אחריו ואין מאבדין אותה ממנו, ואין מונעין את הבן מלעשות אותה מלאכה במועד כדי שלא תאבד.

הלכה ה

מי שצריך לתפור לו בגד או לבנות לו מקום במועד, אם היה ה הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה הרי זה עושה אותה כדרכו, ואם היה אומן מהיר הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט, כיצד בתפירה ו מכלב ובבנין מניח אבנים ואינו טח בטיט עליהן ושף סדקי הקרקע ומעגלים ביד וברגל כעין שמעגילים במחלצים וכן כל כיוצא בזה.

הלכה ו

מי שהיתה לו תבואה מחוברת לקרקע ואין לו מה יאכל במועד אלא ממנה אע"פ שאין כאן הפסד אין מצריכין אותו לקנות מה שיאכל מן השוק עד שיקצור אחר המועד אלא קוצר ומעמר ז ודש וזורר ובורר וטוחן מה שהוא צריך, ובלבד שלא ידוש בפרות שכל דבר שאין בו הפסד צריך לשנות, וכן כל כיוצא בזה.

הלכה ז

כבשים שהוא יכול לאכול מהן במועד כובשן, ושאינן ראויין אלא לאחר המועד אסור לכבשן, וצד אדם דגים כל שיכול לצוד ומולח הכל במועד שהרי אפשר שיאכל מהן במועד אם יסחוט אותן בידו פעמים רבות עד שיתרככו.

הלכה ח

מטילין שכר במועד לצורך המועד, ושלא לצורך המועד אסור, אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים, אף על פי שיש לו ישן ח מערים ושותה מן החדש שאין הערמה זו ניכרת לרואה וכן כל כיוצא בזה. +/השגת הראב"ד/ אע"פ שיש לו ישן מערים ושותה מן החדש. א"א הא דלא כהלכתא דר' יוסי רבי יהודה הוא דאמר הכי ופליגי רבנן עליה (מו"ק יב) אבל בודאי אם החדש טוב לו מן הישן שלא מדך הערמה מותר. +

הלכה ט

כל מלאכות שהן לצורך המועד כשעושין אותן אומניהן עושין בצנעה, כיצד הציידים והטוחנין והבוצרין למכור הרי אלו עושין בצנעה לצורך המועד, והעושה שלא לצורך המועד אסור ואם עשה לצורך המועד והותיר הרי זה מותר.

הלכה י

עושין כל צרכי הרבים במועד, כיצד מתקנים קלקולי המים שברשות הרבים, ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות וחופרים לרבים בורות שיחין ומערות, וכורין להן נהרות כדי שישתו מימיהן וכונסים מים לבורות ומערות של רבים ומתקנין את סדיקהן, ומסירין את הקוצין מן הדרכים ומודדין את המקוות וכל מקוה שנמצא חסר מרגילין לו מים ומשלימין לו שיעורו. +/השגת הראב"ד/ וכורים להם נהרות כדי שישתו מימיהם. א"א שהרבים צריכין להם אבל של יחיד וצריך להם חוטטין ולא חופרין. +

הלכה יא

ויוצאין שלוחי בית דין להפקיר את הכלאים, ופודין את השבויים ואת הערכין ואת החרמים ואת ההקדשות, ומשקין את הסוטות, ושורפין את הפרה, ועורפין את העגלה, ורוצעין עבד עברי, ומטהרין את המצורע, ומצינין על הקברות שמיחו הגשמים את ציונן כדי שיפרשו מהן כהנים, שכל אלו צרכי רבים הן.

הלכה יב

שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקלו

(4)

דין מלאכת דבר האבד, ובו ט"ז סעיפים.

סעיף א

* (א) [*א] (א) דבר [א] האבד, מותר לעשותו בחול המועד בלא שינוי; (מיהו בכל מה דאפשר להקל בטרחה יעשה) (כל ב). לפיכך בית השלחין (פי' ב) הארץ הצמאה) שהתחיל להשקותה קודם המועד, מותר להשקותה, * (ג) שכיון שהתחיל להשקותה קודם לכן אם לא ישקנה עכשיו תפסד; אבל (ד) שדה הבעל שאין משקין אותה אלא להשביחה יותר, אסור להשקותה.

סעיף ב

אפילו בבית השלחין לא התירו אלא היכא דליכא טרחא יתירא, כגון מן המעיין, (ה) בין חדש בין ישן, שהוא ממשיכו ומשקה; אבל לא ידלה וישקה מן (ו) הבריכה או (ז) ממי הגשמים מקובצים, מפני שהוא טורח גדול; (ח) אפילו ערוגה אחת חציה גבוה וחציה נמוך אין דולים ממקום נמוך להשקות מקום גבוה.

סעיף ג

<א> נהרות המושכין מן האגמים, מותר להשקות מהם בית השלחין במועד, והוא (ט) בלא פסקו; וכן הבריכות שאמת המים (י) עוברת ביניהם, מותר להשקות מהן; (יא) <ב> וכן בריכה שנטפה מבית השלחין (יב) ועדיין היא נוטפת, מותר להשקות ממנה בית השלחין אחרת, (יג) והוא שלא פסק המעיין המשקה בית השלחין העליונה.

סעיף ד

ירקות (יד) שרוצה לאכול במועד, ג יכול (טו) לדלות מים להשקותן כדי שיגדלו ויהיו ראויים למועד; אבל אם אינו רוצה לאכול במועד, (טז) ועושה <ג> כדי להשביחן, אסור.

סעיף ה

(יז) אין עושים החריצים שבעקרי הגפנים כדי שיתמלאו מים; ואם היו עשויות (יח) <ד> ונתקלקלו, (יט) ה"ז מתקן במועד (אבל ב) אסור להעמיק יותר מבראשונה) (המגיד פ"ח).

סעיף ו

(כא) <ה> אמת המים (כב) שנתקלקלה, מתקנין אותה; ה היתה (כג) עמוקה טפח, חופר בה (כד) נ עד ששה; היתה עמוקה טפחיים, מעמיק (כה) נ עד שבעה.

סעיף ז

(כו) מושכין את המים * מאילן לאילן, (כז) ובלבד שלא ישקה את כל השדה; ואם היתה שדה לחה, מותר להשקות (כח) את כולה.

סעיף ח

אסור לפתוח מקום לשדה (כט) כדי שיכנסו בה מים להשקותה; ואם עושה כדי לצוד דגים (ל) ח כדי לאכול במועד, (לא) ט כגון שפותח למעלה מקום שיכנסו (לב) ולמטה מקום שיצאו, מותר.

סעיף ט

אסור להשוות השדה לצורך חרישה; <ג> ואם ניכר שמכוין כדי לרוש לצורך המועד, (לג) ב כגון שמשווה כולה, מותר.

סעיף י

אסור ללקט עצים מן השדה לפותו לחרישה; ואם ניכר שמכוין לצרכו שצריך לעצים, כגון שנוטל הגדולים ומניח הקטנים, מותר.

סעיף יא

אסור לקצץ ענפי האילן לתקנו; (לד) ואם ניכר שמכוין בשביל הענפים להאכילן לבהמתו ולא לתקנו, כגון שקוצץ כולן מצד אחד, מותר.

סעיף יב

(לה) נ אין מתליעים האילנות (לו) ולא יא מזהמין (פי' מדביקים שם זבל כדי שלא ימות האילן) הנטיעות, אבל סכין האילנות והפירות (לז) בשמן.

סעיף יג

(לח) אישות ועכברים שמפסידים בשדה אילן מותר לצודן כדרכו, שחופר גומא ותולה בה המצודה; ואפילו בשדה הלבן הסמוכה לשדה האילן מותר לצודן כדרכו, שיוצאין ממנה ומפסידים האילן; ואם אינה סמוכה לשדה האילן, (לט) אין צדין אותן אלא על ידי שינוי שנועץ שפוד בארץ ומנענעו לכאן ולכאן עד שנעשית גומא, ותולה בה המצודה; * (מ) ויש אומרים שבשדה הלבן הסמוכה לשדה האילן אינו מותר אלא ע"י שינוי, ואם אינה סמוכה לשדה האילן אסור אפילו ע"י שינוי.

סעיף יד

אין מכניסין (מא) צאן לדיר בחול המועד (מב) יב לזבל השדה; ואם הכניסן האיני יהודי מעצמו, מותר אף בשבת, (מג) אפילו אם מחזיק לו טובה על שהכניסו, ובלבד שלא יתן לו שכר, ואפילו אינו נותן אלא שכר מזונו אסור; (מד) ובי"ט ג יכול ליתן לו שכר מזונו, (מה) ובלבד יב שלא יתן לו שכר אחר; * ובחור"מ, אפי' אם נותן לו שכר אחר מותר, (מו) ובלבד שלא ישכירו ולא יסייענו; (מז) ג ולא ימסור לו שומר לנער הצאן (פי' מליכה ממקום למקום ומתוך כך הגללים מתנערים); ואם היה האיני יהודי שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה מסייעין אותו (מח) בחור"מ (מט) טו ומוסרין לו שומר לנער הצאן.

ספר החינוך מצוה שכג

5

(א) שלא לעשות מלאכה ביום שמיני בו

שלא לעשות מלאכה ביום שמיני של תג, והוא יום כ"ב בתשרי, שנאמר [ויקרא כ"ג, ל"ו] ביום השמיני מקרא קודש וגו' כל מלאכת עבודה לא תעשו, וזה נקרא תג העצרת. ואמרו זכרונם לברכה שהוא נקרא כן לפי שהוא סוף המועדים, ועל דרך משל הוא, כאילו אמר הקדוש ברוך הוא לישראל עכבו עמי יום אחד שקשה עלי פרידתכם.

כבר אמרנו הרבה פעמים שאיסור מלאכה בכל המועדים שוה, אמנם יש לי להרחיב המאמר בכאן ולהודיע בני בענין יום טוב זה מה שהודיעו בו חכמים זכרונם לברכה, שהוא יום טוב בפני עצמו כלומר שאינו מכלל חג הסוכות, ואע"פ שאתה רואה כל ישראל יושבים בסוכותיהם יום אחד משני ימים טובים של חג העצרת, זה אין הדבר מפני שיהיה מכלל החג, שהרי בפירוש אנו אומרים בברכותיו את יום שמיני חג העצרת, ואין זכר לחג הסוכות בו כלל, אבל מפני תקנת שני ימים טובים של גלויות אנו צריכין לישיב בסוכה שמונה ימים, ולא יספיקו לנו שבעה כדין התורה, ועל כן אנו יושבים בסוכה ביום השמיני של חג הסוכות.

ואמרו זכרונם לברכה [סוכה מ"ז ע"א] מיתב יתבינן בסוכה, כדי לצאת ידי חובה. אחר שחייבנו זכרונם לברכה להוסיף יום אחד בכל מועד ומועד, הוספנוהו גם כן בסוכות ועשינו ימי סוכה שמונה ימים, אבל מכל מקום ברוכי לא מברכין על הסוכה ביום זה, אחר שהוא באמת יום מועד אחר, שהשתא בקיאינו אנו בקיבועא דירחא, ויותר ראוי שנברך על יום טוב העצרת שהוא האמיתי, ולא על האחר שהוא מפני התקנה. ושמה תאמר למה לא תיקנו לברך על שניהם, ונאמר ביום חג הסוכות וחג העצרת הזה, כמו בשבת ומועד שאנו זוכרים שניהם, הא ליתא, דאילו בשבת ומועד שניהם ביום אחד הן, אבל שני מועדים אי אפשר שיהיו ביחד, ועל כן אין ראוי לנו לברך כן, אבל לישיב בסוכה ראוי לנו, שיישבת הסוכה לא גרעא מידי בחג העצרת, ויש בדבר מצות התקנה של שני ימים טובים של גלויות שתיקנו זכרונם לברכה בכל מועד, כמו שפירשנו למעלה.

(ב) ועוד אודיע בני מעט במה שאמרו זכרונם לברכה בענין חולו של מועד, והם הימים האמצעיים שבפסח וסוכות, שאמרו זכרונם לברכה שאסורין בעשיית מלאכה מן התורה. ואולם לא בא מפורש בתורה אי זו מלאכה אסורה בהם או מותרת, אבל מכל מקום התורה אסרה בהם מלאכה, כמו שלמדו חכמים הדבר מן הכתוב בפרק ב' ממסכת תגיגה [י"ח ע"א]. יש מהם שלמדו הדבר ממקרא [שמות כ"ג, ט"ו] דאת חג המצות תשמור, והוא רבי יאשיה, דמשמע ליה כל ימי חג המצות תשמור מעשיית מלאכה, אבל לא שיהיו כולן שוין במלאכות, ורבי יונתן אתיא ליה בקל וחומר התם מראשון ושביעי, שאין קדושה לפנייהם ולאחרייהם וכו'. ואיכא התם דיליף לה מכל מלאכת עבודה לא תעשו [ויקרא כ"ג, ז'] והוא רבי יוסי הגלילי, והכי פרישנא ליה לקרא אליביה, כלומר ביום הראשון הוא אסור כל מלאכת עבודה חוץ מצורך אוכל נפש, אבל בחולו של מועד לא כל מלאכות של עבודה אסורות בו, אבל יש אסורות ויש מותרות ומסרן הכתוב לחכמים.

ורבי עקיבא יליף לה מאלה מועדי יי מקראי קודש [שם, שם ד'] דמוקים לה אחולו של מועד, ומדכתיב ביה מקראי קודש מלמד שאסור בעשיית מלאכה. ואפשר דאליביה המלאכות המותרות בו נפקי ליה מעצרת היא [שם, שם ל"ו] כלומר שיום שמיני הוא עצור בכל מלאכה ולא השאר ימים. אי נמי נפיק ליה מהשביעי הכתוב בפסח בסדר ראה אנכי [דברים ט"ז, ח'] ששת ימים תאכל מצות, שאמרו זכרונם לברכה [שם] וביום השביעי עצרת, השביעי עצור בכל מלאכה ולא הששי.

ואי זו מלאכה אסורה או מותרת מסרן הכתוב לחכמים, ואחר שהדבר מסור בידם שלא אסרה התורה אלא במה שיאמרו הם, חילקו המלאכות כפי רצונם ודעתם, ונמצא שכל מלאכה שאסרו הם זכרונם לברכה אסורה לנו מדאורייתא, ואשר התירו גם כן מותר מן התורה, כי בידם נמסר איסור זה לפי משמעות הנדרש בכתוב.

והם אמרו דרך כלל שכל מלאכה שאם לא יעשה אותה במועד ימצא בה הפסד הרבה מותר לעשותה. וזהו אמרם [מועד קטן ב' ע"א ג'] משקין בית השלחין במועד, כלומר גן ירק או כיוצא בו שמשקין אותו תמיד ואם לא ישקוהו יפסד, לשון שלחין כמו שלהין, מלשון משלהי, שהוא צמא למים.

ואמרו זכרונם לברכה [שם] דכשהוא משקה אותו לא ישקוהו ממי הבריכה וממי הגשמים, שיש בדבר טורח הרבה, אבל משקין אותו מן המעיין, כלומר שממשיכו ומשקה בו. הרי שהחמירו בזה קצת שלא לטרוח בדבר טורח רב, מפני שזה אינו נעשה אלא כדי שתהיה גינתו רעננה, דשמה תיבש כולה או מקצתה.

אבל בכל מלאכה האבידה או ודאי קרובה להפסד אם לא יעשה במועד, כגון מי שיש לו זיתים וירא שלא יפסדו אם לא יוציאו מהן שמן מיד, או ענבים אם לא ידרוך אותם מיד, או כל דבר כיוצא בהן, לא החמירו בזה ולא חשו לטורח רב, אלא עושה בהם כל צרכיו בלא שום שינוי כדרך שהוא עושה בחול.

וכן התירו זכרונם לברכה [שם י"ב ע"ב] לבצור במועד כרם שהגיע זמנו להבצר. ועוד אמרו [שם ח' ע"ב] דרך כלל בענין זה, שההדיוט תופר כדרכו והאומן מכליב, ובדאי לא בתפירה לבד אמרו כן, אלא הוא הדין לכל המלאכות, לפי הדומה.

ושאלתי פי מורי אם נאמר כן בכתובה שיכתוב ההדיוט כדרכו, ולא התירו לי. אולי מפני שמצאנו בפירוש שאסרו זכרונם לברכה [שם י"ח ע"ב] להגיה אפילו אות אחת בספר העזרה, נחמיר בכתובה.

ואסרו לכל אדם שלא יכוין מלאכתו במועד, כלומר שיניח מלאכתו לדעת קודם המועד בענין שיעשה אותה במועד מפני שהוא פנוי, כי לא לעסוק במלאכה הוקבעו ימי חולו של מועד כי אם לשמוח לפני יי, רוצה לומר להתקבץ במדרשות ולשמוע נועם אמרי ספר, הלכות

משנה ברורה סימן תקלח

6

- (א) מי שהפך וכו' - פי' דרך הוא שנותן במעטן לאחר לקיטה וצוברן שם ומניחן כדי שיתחממו ויתבשלו מאליהן ונותן בבית הבד ודרך הוא שמהפכין אותן כשמכניסין ואם היה מניחן מלתקנן מיד אחר שהפכן פסדי:
- (ב) יינו בבור - אותו כלי שהיין גופל בו מן הגת קרוי בור ואם לא יריק היין משם ויתנם בחבית יתחמץ היין כשיעמוד שם בבור מגולה:
- (ג) ואירע אונס - שמחמתו לא היה יכול לגמור פעולת הזיתים והיין קודם המועד:
- (ד) עד לאחר הרגל - כצ"ל. ור"ל שסבר שאפילו אם ישהא בזיתים ההפוכין עד לאחר הרגל ולא יגמור פעולתן ג"כ לא יתקלקלו ומחמת זה לא עשה אודותן קודם הרגל וכן כה"ג לענין היין שבבור ועכשיו במועד רואה שאם יניחם כך עד אחר יל"ט יהיה לו מזה הפסד [א] מותר לגמור פעולת הזיתים והיין כדרכן בחול דהיינו שטוחן הזיתים ודורכין ומכניסין לחבית כדרכן תמיד:
- (ה) זולף וגומר - היינו שזיתים הניתנין שם בבית הבד לסחטן מותר לסחטן [א] כמה פעמים עד שיוגמר סחיטתן [א] כל מידי דשפוך קרי זילוף וכן לענין יין קרי זילוף מה ששופך היין מן הבור ומריקו בחביות:
- (ו) בין קטנות ובין גדולות - נקט לתרוייהו [א] דבכל אחד יש צד בפ"ע להקל הקטנות דיינה מועט ולא נפיש פסידיהו אף אם יזוב מעט מהן מ"מ מותר דאין טרחת זפיתתן מרובה והגדולות אף דטרחתן מרובה מותר משום דנפיש פסידיהו:
- (ז) לקשרם בעקלים - (שקורין רייפין) מפני שהוא דבר האבד אם לא יעשהו:
- (ח) וכן שולה וכו' - היינו שמעלהו משם כשיכלה זמן שרייתו דאל"ה יתקלקל הפשתן:
- (ט) ובלבד שלא וכו' - אכל הסעף קאי:
- (י) יכוין וכו' - היינו שהיה ביכולתו לזה בשאר ימות השנה או קודם הרגל או לאחר הרגל והוא מצמצם אותם למועד:
- (יא) מותר להכניס וכו' - וגם בזה וכן בכל דבר האבד אסור לכוין לכתחלה להשהות עד המועד ואף דההכנסה [א] הוא רק טרחא בעלמא [מרדכי]:
- (יב) בלילה - כדין [א] דלא ליפוק מיניה חורבא לעלמא:
- (יג) מעיר לעיר - עיין לעיל סימן תקל"ה ס"א דאפילו באותה העיר לפנות כליו לחצר אחרת אסור ואפשר דנקט המחבר לשון זה משום סיפא דבשביל דבר האבד אפילו מעיר לעיר מותר:
- (יד) לחפותם בקש - ומוכח בירושלמי דאפילו לעקור קש מן המחובר מותר לצורך זה [הריטב"א בחידושי]:
- (טו) ב"ד מאבדין - רבותא קאמר [א] לא מיבעי אם עדיין לא עשה המלאכה אין הב"ד מניחין אותו לעשות המלאכה אע"פ שהוא דבר האבד ויאבד הדבר ההוא מעצמו. אלא אפילו עבר ועשה ב"ד מאבדין הדבר ההוא בידים ובתור הכי גבי מת דלא קנסו בנו קמ"ל ג"כ רבותא דאפילו עדיין לא עשאה ב"ד מתירין לבנו לעשות המלאכה כיון שהוא דבר האבד:
- (טז) ממנו - וכ"ש [א] אם עשה מלאכה בדבר שאינו אבוד בודאי ב"ד מאבדין אותה:
- (יז) ומפקירין אותה - ואם לא זכה בה אדם ונשאר עד לאחר המועד [א] מותר להתעסק בה:
- (יח) שאי אפשר לקנסו - עין בא"ר שדעתו דמאבדין ממנו כל השכירות וע"ש עוד:
- (יט) ומלקין אותו - ר"ל או מלקין אותו [הגר"א] והיינו עד שיקבל עליו שלא לעשות [לבוש]:
- (כ) לא קנסו בנו אחריו - אדלעיל קאי שכבר עשה אביו. ופשוט דדוקא אם עדיין לא זכה בה אדם אבל אם זכו בה בחייו כבר נעשה שלהם ואין הבן יורשו ואפשר עוד דאפילו עדיין לא זכו בה מכיון שכבר הפקירוה שוב אין הבן יכול לחזור ולזכות מצד ירושה אלא הרי הוא כשאר כל אדם לנכסים אלו והמחבר מיירי שמת קודם שהפקירוה:
- (כא) אם הוא דבר האבד - בדבר שאינו אבוד פשיטא דאסור לבנו לעשות בחוה"מ. ואם עשה אביו בדבר שאינו אבוד ומת [א] י"א דבזה קנסו גם לבנו אחריו שלא יהנה מזה למ"ד דמלאכת חוה"מ אסור מן התורה אבל הב"י ועוד כמה [א] אחרונים מפקקין בזה:

חידושי הר"ן מסכת מועד קטן דף יב עמוד ב

יש מהם פטור אבל אסור ויש מהם מותר לכתחילה. דאמרינן במס' שבת כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהני תלת דפטור ומותר וכו' ה"נ במועד יש מהן שמותר לכתחילה כלומר בלא שינוי כגון במקום פסידא, ואיכא דבעו רבנן שינוי וצנעא. ואי לא עביד אסור מדבריהם כגון הני דקתני במתני' מוכרין בצנעא.

ואמרו המפרשים ז"ל דהעושה מלאכה האסורה במועד אין לוקה עלי' משום כל מלאכת עבודה לא תעשו לפי שאין בה אלא איסור עשה את חג המצות תשמור וכ"כ הראב"ד ז"ל דאתא לאשמועינן דאפילו מאי דאסור לית ביה לא מיתה ולא מלקות אלא איסור עשה בלבד כדדרשינן במס' חגיגה את חג המצות תשמור אינו אלא על חול המועד שאסור בעשיית מלאכה. אבל הרמב"ם ז"ל כתב שאיסור מלאכה בחולו של מועד מדברי סופרים.

אבל במחובר לקרקע אפילו כולו אכד אסור. פי' משום דהוי פרהסיא ולית ליה להאי תנא משקין בית השלהין במועד.

כיון דכל יומא לאו בפרות קא דיישי כלומר אלא דרך מקלות ולא דרך דישה לא הוי שינוי אי עביד במקלות כדרך שהוא עושה בשאר הימים. דע"כ לא קא/קא/ שרי ר' יוסי בלא שינוי אלא בדבר שא"א בלאו הכי אבל באפשר לא והיינו טעמא דדישה בפרות משום דאושא מילתא. וגרסינן עלה בירושלמי הדא דתימא ליחיד אבל במספיק לרבים שרי.

ובמדינה לצורך המועד מותר פי' אם עשה לצורך המועד יכול להערים ולעשות כל מה שירצה משום דבמדינה איכא כמה לוקחין ישראל ויהיו בני עירו צריכין במועד כל מה שיעשה. ר' יוסי בר יהודה אומר מערימין וקימ"ל כותי' דאפילו ביל"ט שני שרי הערמה כההיא דאמרינן ממלאה אשה קדרה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא חתיכה אחת. ומולח אדם כמה חתיכות אע"פ שאינו צריך אלא חתיכה אחת.

חסדא דחטי הוה פי' דאפילו שבק ליה עד לאחר המועד לא פסיד שאם היה של שעורים מודה שמואל לפי שדרך שעורים להתפרד הגרגרים משבולת הקנה כשהן יבשין יותר מדאי מה שאין כן בחטין.

לא סיימיה קמיה כלומר לא שמע טענתו.

אישטמיט נרגא בעי למפסקה פי' ואתזק.

בשלמא כיתנא חזי לחפיפה פי' רש"י ז"ל דראוי הפשתן לכסות בו גיגית של שכר מפני שהוא ארוך, או לכסות בו תמרים ותאנים המתיבשים בחמה וצריך לכסותן מפני הטל ולא נהירא.

דחזינן לבזי דאית בהו. פי' שהגרעינין נאכלין עם הדבש מבושלים. ר' ינאי הוה להו ההוא פרדיסא כלומר שהגיע ליבצר.

קטפיה בחולא דמועדא כלומר בצרו, תרגום לא תבצור לא תקטוף. לשנה שהיוה כולי עלמא לפרדיסיהו פי' שכוונו מלאכתן במועד.

אפקריה ר' ינאי לפירי דפרדיסא דההיא שתא כלומר מדאגה שיצא ממנה חורבא. וגרסינן עלה בירושלמי ילפון מקלקלתא ולא ילפון מתקנתא. פי' שאם יעשה החכם קולא ילמדוה ממנו במקום אחר, ואם יעשה לפנים משורת הדין שרוצה להחמיר על עצמו לא ילמדו ממנו.

בכל מלאכה כ"ט מש"ה פרט קרא לחש"מ בפ"ע ולא כ"ל לי עם י"ט למימרא דקילי מיום טוב וכיון דפרט קרא בהדיא לחש"מ דסוכות למימרא דקילי מ"ט ממילא א"צ קרא לשל פסח דמק"ו אתיא ול"ל דליתסר בכל מלאכה כ"ט דחה"מ של סוכות יוכיח שיש קדושה לפני ולאחריו וקרוי מקרא קודש ואפ"ה אין אסור בדבר האבוד. ואל תקשה כיון דמ"מ אפי' לר"י דנ"ל מק"ו אפ"ה צריך חד קרא להדיא או דפסח או דסוכות ואידך מפיק מק"ו א"כ קרא שני של סוכות המאוחר לשל פסח הוא מיותר ואמאי קאמ' אשל פסח דקדים א"צ. י"ל משום דקרא של סוכות מפורש בהדיא דמיירי מאיסור מלאכה דכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו ז' ימים, אבל תשמור דפסח איכ' למימר דלא ממלאכה איירי אלא מאיסור חמץ כדכתיב בסופו ז' ימים מצות תאכלו:

ר' יונתן אומר א"צ ק"ו מה ראשון וכו'. ק"ל מאי א"צ דקאמר הא בפ"י דעירובין (דף צ"ו) אמר השמר דלאו לאו לכ"ע א"כ ר' יאשי' דנ"ל איסור מלאכה בחש"מ מתשמור ז' ימים לאו הוא ולוקין עליו, והשת' מאי מהדר לי ר"י א"צ דמק"ו אתיא הא ק"ל לכ"ע אין מזהירין מן הדין כדאמ' רפ"ג דמכות (דף יז ע"ב) ורפ"ג דזבחים (דף ק"ו), וא"כ צריך קרא דתשמור ללאו לומר שלוקין עליו. מיהא י"ל לדעת הרמב"ם דהיכא דאיכ' עשה להדיא והלאו מייתי לה מדין ק"ו לוקין עליו דמש"ה לוקין האוכל כזית מבהמה טמאה שאין לה סימן טהרה כלל אע"ג שלא נאמר לאו אלא ביש לה סימן אח' של טהרה ושאיין לה כלל מק"ו אתיא הואיל ויש עשה להדיא אין זה כלל עונשין מן הדין כמש"כ מפרש שם (בפרק ב' מהמ"א ה"א) א"ל דר"י אמקרא קודש דר"ע דלקמן סמך דמקרא קודש משמע עשה וא"כ יכול להביא ללאו מן הדין, ובע"כ אדר"ע צ"ל כן דלקמן נ"ל לר"י הגלילי איסור מלאכת חש"מ מקרא דכל מלאכת עבודה לא תעשו ומהדר לי ר"ע א"צ מאלה מועדי ה' מקראי קודש נפקא ליה הא מקרא קודש אינו אלא עשה מש"ה כתב רחמנא כל מלאכת עבודה לל"ת ללקות עליו, ומה א"צ דמהדר ר"ע לר"י הגלילי, אלא ע"כ ר"ע נמי אק"ו דר"י סמך וכיון דאיכא עשה להדיא לאיסורא הלאו א"ש מק"ו ול"צ האי קרא דר"י הגלילי ללאו דמק"ו שפיר אתיא נמי למלקות. ובלא"ה צ"ל הכי לר"ע דאק"ו דר"י סמך דאל"ה מה א"צ דקאמר ר"ע הא ודאי צריך האי קרא דר"י הגלילי ללאו דמקרא קודש דר"ע אינו אלא לעשה וה"א דנשים מותרין במלאכת חש"מ דה"ל מ"ע שהד"ג דנשים פטורות, אמטו להכי כתיב קרא כל מלאכת דר"י הגלילי ללאו דה"ל מצות ל"ת אע"פ שהד"ג ק"ל דנשים חייבות כדתנן פ"ק דקדושין (דף כט ע"א), א"ו ר"ע אק"ו דר"י סמך וכיון דבא' וז' דאיכא לאו דנשים חייבות חש"מ מק"ו אתיא שיהא חייבות. מיהו אכתי תקשה מה א"צ דקאמ' ר"ע הא איצטריך לחייב נשים במלקות על מלאכ' חש"מ דהא כיון דאינן במ"ע דמקרא קודש דה"ל הד"ג אע"ג דמק"ו אתיא הא אין עונשין מן הדין כיון דליכא מ"ע דמקרא קודש אצל נשים. דבשלמא אנשים הואיל ואית להו מ"ע עונשין מן הדין אבל גבי נשים דאינן במ"ע זו ה"א דאין עונשין מן הדין מש"ה כתב רחמנא לאידך קרא דר"י הגלילי ללאו ללקות נשים עליו. וכה"ג תקשה לר' יונתן מה א"צ דקאמר אקרא דתשמור דמק"ו אתיא נהי דסמך אקרא דמקרא קודש דה"ל עשה נהי דק"ו מהני ללקות אנשים מ"מ נשים לא מש"ה כתב רחמנ' תשמור דיש לאו להדיא למלקות. וי"ל כיון דמק"ו דראשון ושביעי עכ"פ אתיא לן לאיסור לאו גרידא אפי' לנשים אע"ג דאין עונשין מן הדין מ"מ לוקין אפי' נשים אע"ג דהוי מ"ע שהד"ג נשים נמי חייבות בו כמו אנשים דהעשה אלים שנוהג בנשים נמי כיון דאיכא איסור לאו בהדה, ועל דרך שכתבו התוס' פ"ק דקדושין (ד' ל"ד) בשם הר"ר יוסף גבי אין מדליקין בשמן שריפה ב"ט משום ד"ל"ט עשה ול"ת ושריפת קדשים אינ' אלא עשה דאשה שאינו בעשה ד"ל"ט דהוי ז"ג אפ"ה אינ' מדלקת בשמן שריפה ב"ט משום דעשה שיש עמה לאו אף הלאו אלים ולא דחי' ליה לעשה. ואע"פ שמדבריהם משמע איפכא דהעשה אינו נוהג בנשים אלא דהעשה אילומי מאלמי להלאו שעמו שלא לדחי עשה אחרת, הא איכא למימר איפכא דהלאו מאלים לעשה אע"ג דה"ג שתנהג בנשים כמש"כ במ"א. ואפשר שהתוס' ג"כ מודו בזה ואין כאן מקומו. וכיון שכן כיון דאתי לן מק"ו איסור מלאכה בחש"מ ללאו בעלמא א"כ מאלים לה לעשה שתהא נוהג בנשים נמי אע"ג דה"ג הוא וכיון דבנשים נמי איתא לעשה זו מעתה אלים ק"ו זה להביא לעונש מלקות אף את הנשים דהא בכה"ג דאיתא לעשה בהדיא עונשין מה"ד. מיהו סברת הרמב"ם בהא דאי איכא עשה להדיא עונשין מה"ד לאו כ"ע מודו בו כמ"ש בפ"ג דמכות בחידושי והשת' תקשה הא דאמרן. ולמאי דאפרש בסמוך דהאי א"צ דקאמרי ר"ע ור"י לבר פלוגתייהו לאו א"צ לגמרי קאמר אלא ה"ק למאי דאתם גמרי לעיקר איסור עשיית מלאכה בחש"מ מהני קראי דאיתיתו. הא ליתא דבלאו הני קראי נפקא ליה לעיקר איסור עשיית מלאכה בחש"מ לר"ע מאלה מועדי ולר"י מק"ו ומ"מ מודו דהני קראי נמי צריכי למאי דאמרן אלא לעיקר איסורו ל"צ דמקום אחר נפקא ליה:

והא דקאמר חולו של המועד יש קדושה לפנייהם ולאחרייהם אינו דין שיהא אסור בעשיית מלאכ'. בע"כ אין לפר' הא דמייתי לימי חש"מ בק"ו מא' וז' הואיל ויש קדושה לפנייהם ולאחרייהם דמשתיהן אתיא לן בק"ו הואיל דאית בי' תרתי לטיבותא שיש להן קדושה מלפניהם וגם לאחרייהן דק"ו כזה ל"ל אלא אלו ה"י יום א' מוטל בין ב' ימים קדושין א' מלפניו וא' מלאחריו בסמוך לו אבל הימים שבין א' דפסח לז' שלו שהן ימים רבים לא מיבעי' מיום ג' עד ה' דלא אתיא לן בהאי ק"ו דהא אלו ג' ימים אין שום קדושה לא לפנייהם ולא לאחרייהם אלא אפילו יום ב' וששי לא אתיא לן בהאי ק"ו דב' אין לאחריו וששי אין לפניו. א"ו לצדדים נקט ואו או קאמר ומייתי יום ב' לקדושה בצד דלפניו לחוד מיום טוב ראשון בק"ו ויום ששי בצד אחריו לחוד מ"ט אחרון בק"ו. מיהו יום ג' דפסח א"א למייתי לידי קדושה בק"ו מיט"ר בהאי צד שלפניו דהא יום ב' דלפניו כבר אייתי' לי' לידי קדושה ע"י ק"ו בצד דלפניו מיט"ר, דהא איכא למיפרך מה ליט"ר שכן יש קדושה לאחריו שהוא יום ב' דאייתית ליה לידי קדושה ע"י ק"ו מיט"ר, ובע"כ לא תייתי לידי קדושה ליום ג' אלא מיום ב' מק"ו מה יום ב' שאין לו קדושה אלא לפניו שהוא יט"ר אבל לא לפני פניו ק"ו ליום ג' שיש קדושה לפניו שהוא יום ב' ולפני פניו שהוא יט"ר, נמצא אייתית ליום ג' לידי קדושה ע"י ק"ו בן ק"ו דהא מיום ב' אייתית ליה בק"ו ויום ב' גופא לא אתי לידי קדושה אלא בק"ו מראשון, וה"נ יום ה' לא אתי לידי קדושה בהאי צד דלאחריו מק"ו ד"ט אחרון דמה ליט"א שיש קדושה לפניו יום ו' דאייתית לי' לידי קדושה מאחרון מצד